

INHOUD

1	Inleiding tot dit boek en mijn gedachtewereld	11
1.1	Schadelijke universaliteitpretentie	24
1.2	Samen leven	30
1.3	Bestuurskunde	33
2	Het goede leven	37
2.1	Het goede leven algemeen	37
2.2	Kwaliteit algemeen	41
2.3	Publieke dienstverlening	44
2.4	De dynamiek van kwaliteit	46
2.5	Toezicht en kwaliteitszorg	47
2.6	Kwaliteit van onderwijs	49
3	Complexiteit	51
3.1	Inleiding	51
3.2	Vier principes van verandering	51
3.2.1	Causaliteit	52
3.2.2	Dialectiek	52
3.2.3	Serendipiteit	53
3.2.4	Reflexiviteit	54
3.3	Voorspelbaarheid van maatschappelijke ontwikkelingen	54
3.4	Verandering, statische en dynamische kwaliteit	55
3.5	Hoe kunnen we maatschappelijk innoveren?	57
3.6	Conclusie	57
4	De ontwikkeling van democratie	73
4.1	De vloek van het succes	73
4.2	De noodzaak van een volksvertegenwoordiging	73
4.3	Gebreken van collectieve besluitvormingsarrangementen	75
4.4	De idylle van democratie	79
4.5	Representatieve democratie	80
4.6	Crisisbeschouwingen	81

4.7	Recensie representatie	85
4.7.1	De klassieke argumenten voor representatie.	85
4.7.2	Het wijsheidsargument	87
4.7.3	Het kostenreductieargument	87
4.7.4	Territoriale representatie	88
4.7.5	Ideologie en waarden	88
4.8	Representatie: geleidelijk verval of steun?	88
5	Kennisdemocratie	95
5.1	Inleiding	95
5.2	Van grote verhalen naar aantrekkelijke persoonlijkheden	107
5.2.1	I am the medium and the message	108
5.3	Reflexiviteit en (nieuwe) media	108
5.4	Communicatie en macht	110
5.5	Van disciplinaire wetenschap naar ook transdisciplinariteit	111
5.6	Governance van de kennisdemocratie	114
5.7	Waarnemingen omtrent de actualiteit	117
5.8	Aanzetten tot verklaring	120
6	Kennis en beleid	125
6.1	De wisselwerking tussen kennis en beleid	125
6.2	Beleidswereld	132
6.3	Politieke agenda en beleidstheorieën	134
6.4	Een typologie van beleidsproblemen	136
6.5	Algemene behandeling van de wisselwerking tussen kennis en beleid	139
6.6	Beleidsstheorieën	144
6.7	Kennis en waarden	148
6.8	Waarden en de vraag naar kennis	150
6.9	Waarden en de benutting van kennis	151
6.10	Arena's van kennisvorming	152
6.11	Van kennis naar beleid	153
6.12	Interactie: een <i>two level game</i>	154
6.13	Transdisciplinariteit	159
6.14	Waarden, beleidstheorie en kennis	160
6.15	Langetermijnbeleid	162
7	Toekomststudies	189
7.1	Van sciencefiction naar science	189
7.2	Reflexiviteit in relatie tot beleidsvorming	192
7.3	Toekomststudies	193
7.4	Gebruik van toekomststudies	194

7.5	Onwelkome kennis uit toekomststudies	195
7.6	Feasible futures	198
8	Uitweiding over scenariobouw	201
8.1	Nadere uitdieping van toekomstonderzoek	201
8.1.1	Object: de toekomst	204
8.1.2	Methodologie van toekomstonderzoek	208
8.1.3	Transdisciplinariteit en de kunst van het verbinden van ongelijksoortige kennis	209
8.1.4	Methoden van toekomstonderzoek	211
8.1.5	Over scenario's	214
8.1.6	Doelen van toekomstonderzoek	238
8.1.7	Procesvereisten en kennisvereisten aan toekomstonderzoek	240
8.2	De benutting van toekomstonderzoek	242
8.2.1	Benutting van resultaten uit toekomstonderzoek: de ontvankelijkheid van actoren	242
8.2.2	Actoren zijn intern gefragmenteerd	245
8.2.3	Actoren zijn wederzijds afhankelijk	246
8.2.4	Actoren zijn beperkt in hun waarnemingsvermogen	247
8.2.5	Actoren kennen eigen institutionele regels en routines	248
8.2.6	Actoren opereren in context van dynamiek	249
8.3	Mogelijkheden tot verbetering van de benutting van toekomstonderzoek	250
8.3.1	Vergroting van het communicatieve vermogen	251
8.3.2	Rekening houden met momentum	252
8.4	De bruikbaarheid en werkzaamheid van toekomstonderzoek	253
9	De verdere ontwikkeling van kennisdemocratie	269
9.1	Inleiding	269
9.2	Handelingsperspectieven	275
9.2.1	Verlevendiging van democratie binnen de staat	276
9.2.2	Een andere omgangsvorm tussen staat en samenleving	280
9.3	Toekomst voor kennisdemocratie	282
	Literatuur	291
	Over de auteur	303